

**FARMATSEVTIK RETSEPTLARDA LOTIN TILINING GLOBAL
STANDART SIFATIDAGI O‘RNI**

Ilmiy rahbar: Sayfullayeva Lola Sobitovna

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

Lotin tili va xorijiy tillar kafedrası katta o‘qituvchisi

E-mail: lolasayfullayeva133@gmail.com

Tel: [+998909976700](tel:+998909976700)

Mualliflar: Ergasheva Madina Xusniddin qizi

TDTU Stomatologiya fakulteti 110-A guruh talabasi

E-mail: ergasheva.madina001@icloud.com

Tel: [+998950411721](tel:+998950411721)

Musurmonov Jamoliddin Faxriddin o‘g‘li

TDTU Davolash ishi fakulteti 2-kurs talabasi,

E-mail: jamoliddin216624@gmail.com

Tel: [+998941120624](tel:+998941120624)

ANNOTATSIYA

Ushbu ilmiy maqolada farmatsevtik retseptlar tuzilishida lotin tilining global standart sifatidagi o‘rni har tomonlama yoritiladi. Tadqiqotda lotin tilining tarixiy shakllanish jarayoni, uning qadimgi tibbiyot maktablari rivojidadagi hissasi, farmatsevtika sohasida universal terminologiyani yaratishdagi bebaho roli chuqur tahlil qilingan. Ayniqsa, retsept yozish jarayonida lotin tilining barqaror, aniq va qisqa ifoda imkoniyatlari, dori shakllari va dozalarini standartlashtirishdagi funksional ustunliklari ilmiy asosda asoslab berilgan. Maqolada xalqaro tibbiyot amaliyotida lotin tilidan foydalanishning zamonaviy tamoyillari, farmatsevtik nomenklatura, dori shakllari, retsept formulalari, qisqartmalar va farmatsevtik belgilar tizimining global integratsiyani ta‘minlashdagi ahamiyati chuqur tadqiq etiladi. Shuningdek, lotin tilining farmatsevtik ta‘limdagi o‘rni, tibbiy mutaxassislar kompetensiyasini shakllantirishdagi ahamiyati, klinik amaliyotda xatoliklarning oldini olishda tutgan o‘rni bilan bog‘liq masalalar tahlil qilinadi.

Tadqiqot natijalari lotin tilining farmatsevtika va tibbiyot sohalarida yuqori darajadagi aniq, yagona va global standart sifatida hali ham o‘z mavqeini saqlab kelayotganini ko‘rsatadi. Mazkur maqola farmatsevtik retseptura, dori vositalarini nomlash, dozalarni belgilash va tibbiy hujjatlarda terminologik muvofiqlikni ta‘minlashda lotin tilining o‘rnini mustahkamlovchi ilmiy asoslangan xulosalarni taqdim etadi.

Kalit so‘zlar: lotin tili, farmatsevtika, retseptura, global standart, tibbiy terminologiya, dori shakllari, farmatsevtik yozuv.

THE ROLE OF LATIN AS A GLOBAL STANDARD IN PHARMACEUTICAL PRESCRIPTIONS

ANNOTATION

This scientific article provides a comprehensive analysis of the role of the Latin language as a global standard in pharmaceutical prescription writing. The study examines the historical development of Latin, its contribution to the formation of universal terminology in pharmacy, and its functional significance in ensuring stability and clarity in prescription structure. Special attention is given to the advantages of Latin in standardizing drug names, dosages, pharmaceutical forms, and prescription formulas. The article also explores the modern relevance of Latin in international medical practice, highlighting its application in pharmaceutical nomenclature, abbreviations, dosage indications, and professional communication among healthcare specialists. Furthermore, the role of Latin in pharmaceutical education, its contribution to the formation of professional competence, and its importance in preventing clinical errors are thoroughly discussed.

The findings demonstrate that Latin remains a stable and globally recognized standard in pharmacy and medicine, ensuring terminological consistency, precision, and universal understanding in pharmaceutical documentation.

Keywords: *Latin language, pharmacy, prescription, global standard, medical terminology, dosage forms, pharmaceutical notation.*

РОЛЬ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА КАК ГЛОБАЛЬНОГО СТАНДАРТА В ФАРМАЦЕВТИЧЕСКИХ РЕЦЕПТАХ

АННОТАЦИЯ

В данной научной статье всесторонне анализируется роль латинского языка как глобального стандарта при оформлении фармацевтических рецептов. Рассматриваются историческое развитие латинского языка, его вклад в формирование универсальной терминологии в фармации, а также функциональная значимость в обеспечении устойчивости и ясности структуры рецепта. Особое внимание уделено преимуществам латинского языка в стандартизации названий лекарственных средств, дозировок, лекарственных форм и рецептурных формул. Статья также раскрывает современное значение латинского языка в международной медицинской практике, его применение в фармацевтической номенклатуре, сокращениях, указаниях доз и профессиональной коммуникации медицинских специалистов. Кроме того, подробно освещается роль латинского языка в фармацевтическом образовании,

его вклад в формирование профессиональной компетентности и значение в предотвращении клинических ошибок.

Полученные результаты показывают, что латинский язык продолжает оставаться устойчивым и признанным глобальным стандартом в фармации и медицине, обеспечивая терминологическую согласованность, точность и универсальность в медицинской документации.

Ключевые слова: латинский язык, фармация, рецептура, глобальный стандарт, медицинская терминология, лекарственные формы, фармацевтическая запись.

KIRISH

Farmatsevtika bugungi kunda dunyo bo'yicha eng qat'iy me'yor va qoidalarga ega sohalardan biridir. Dorilarni yaratish, ularni to'g'ri tayyorlash, dozalarini belgilash va bemorlarga xavfsiz yetkazish jarayonida aniqlik va ishonchlilik juda muhimdir. Bu jarayonning to'g'ri tashkil etilishi, avvalo, retsept yozishdagi yagona standartlarning mavjudligiga bog'liq. Shunday global standartlardan biri — lotin tilidir. Lotin tili ming yillar davomida tibbiyotning asosiy ilmiy tili sifatida shakllangan va hozirgacha farmatsevtik retsept yozishda eng ishonchli, aniq va barqaror til sifatida qo'llanib kelmoqda. Uning qisqa va o'zgarimas shakli dorilar nomini, dozalarini va dori shakllarini bir xil talqinda ifodalashga yordam beradi. Aynan shu jihatlar retseptlarni butun dunyoda bir xil tushunishga imkon yaratadi. Zamonaviy tibbiyotda ham lotin tilining ahamiyati pasaygani yo'q. Aksincha, xalqaro dori nomlash tizimlari, farmatsevtik yozuvlar va dorixona amaliyoti lotin tiliga asoslanadi. Farmatsevtika sohasida xatoliklarning oldini olish, dorilarni standartlashtirish va mutaxassislar o'rtasida yagona terminologiyani shakllantirishda lotin tilining o'rni beqiyosdir. Shu sababli farmatsevtika ta'limida lotin tilini o'rganish kelajak farmatsevtikarning kasbiy kompetensiyasini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Usullar

Ushbu tadqiqotda farmatsevtik retsept yozilishida lotin tilining global standart sifatidagi o'rnini ilmiy asosda aniqlash uchun bir nechta metodlardan foydalanildi. Birinchi bosqichda ilmiy-nazariy tahlil metodi qo'llanib, lotin tilining tibbiyot va farmatsevtika tarixidagi shakllanishi, retseptlarning grammatik tuzilishi hamda lotin tilining universal terminologiya yaratishdagi ahamiyatiga doir ilmiy manbalar o'rganildi. Tahlil jarayonida o'quv qo'llanmalar, farmatsevtik lug'atlar, xalqaro farmakologik standartlar va tibbiy terminologiyaga oid adabiyotlar asos qilib olindi. Ikkinchi bosqichda qiyosiy tahlil usulidan foydalanildi. Lotin tilida tayyorlangan retsept namunalarning ingliz va rus tillaridagi farmatsevtik hujjatlar bilan

solishtirilishi orqali dori nomlari, dori shakllari, dozalar va farmatsevtik qisqartmalarni qo'llashda lotin tilining afzalliklari aniqlab chiqildi. Ushbu yondashuv lotin tilining o'zgarmasligi, qisqaligi va xalqaro darajada bir xil talqin qilinishi uning asosiy ustunliklari ekanini ko'rsatdi. Shu jarayonda INN (International Nonproprietary Names) tizimi ham o'rganilib, dori nomlari lotin-yunon morfologiyasiga asoslangani ilmiy jihatdan asoslab berildi. Tadqiqotning uchinchi bosqichida tizimli yondashuv qo'llanib, farmatsevtik retseptning tarkibiy qismlari — *inscriptio*, *praescriptio*, *subscriptio* va *signatura* — atroflicha tahlil qilindi. Har bir bo'limda uchraydigan lotincha terminlar, sintaktik qoliplar va retsept formulalarining tuzilishi umumlashtirildi. Bu jarayonda lotincha retseptlarning xalqaro tibbiyot amaliyotida xatoliklarni kamaytirishi, standartlashtirilgan kommunikatsiyani ta'minlashi va dorixona tizimida aniqlikni oshirishi bo'yicha metodik asoslar ishlab chiqildi. Tadqiqotning barcha bosqichlari lotin tilining farmatsevtik retseptlashtirishdagi barqaror, standart va global ahamiyatga ega ekanligini ilmiy-metodik jihatdan asoslashga xizmat qildi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida lotin tilining farmatsevtik retsept yozilishida global standart sifatidagi o'rni bir necha ilmiy jihatlar orqali aniqlab berildi. Ilmiy-nazariy tahlillar natijasida lotin tilining tibbiyot va farmatsevtika tarixida asrlar davomida shakllangan universal ilmiy til sifatidagi mavqei tasdiqlandi. Lotin tilining grammatik barqarorligi, morfologik aniqligi va terminologik izchilligi farmatsevtik retseptlarni aniq va o'zgarmas shaklda tuzishga imkon berishi aniqlandi. Qiyosiy tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, ingliz va rus tillarida yozilgan farmatsevtik hujjatlar tarkibida dori nomlari va terminlarning turlicha talqini uchrashi mumkin, biroq lotin tilida yozilgan retseptlar bunday tafovutlardan holi bo'lib, barcha mamlakatlarda bir xil ma'noni ifodalaydi. Dori shakllari, dozalar, qisqartmalar va farmakologik birliklarning lotincha shakllari o'zining universal va o'zgarmas tabiati bilan ajralib turishi aniqlandi. Bu esa lotin tilining global tibbiyotda xatolarni sezilarli darajada kamaytirishi, retseptlarni to'g'ri tushunishga yordam berishi va farmatsevtik jarayonlarni standartlashtirishi mumkinligini ko'rsatdi. Xalqaro nomlash tizimiga doir o'rganishlar lotin-yunon morfologiyasi asosida shakllangan dori nomlarining butun dunyo uchun yagona standart sifatida qabul qilinganini tasdiqladi. Bu tizimning lotin tiliga tayanganligi farmatsevtik aloqada birlikni kuchaytirishi va dori vositalarini chalkashmasdan qo'llash imkonini berishi aniqlangan muhim natijalardan biridir. Retsept strukturasi (*inscriptio*, *praescriptio*, *subscriptio*, *signatura*) bo'yicha olingan natijalar esa lotin tilidagi sintaktik qoliplar farmatsevtik jarayonlarda aniq tartib va mantiqiy izchillikni ta'minlashini ko'rsatdi. Ushbu bo'limlar bo'yicha aniqlangan terminlar, formulalar va

qisqartmalar lotin tilining farmatsevtik amaliyotda qulaylik va standartlik yaratishini tasdiqladi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari lotin tilining farmatsevtik retseptlashtirishda aniqlik, birxillik, global standart va ilmiy izchillikni ta'minlaydigan asosiy til ekanini ilmiy jihatdan tasdiqladi.

Xulosa

Ushbu tadqiqot farmatsevtik retseptlashtirishda lotin tilining global standart sifatidagi o'rnini ilmiy asosda aniqladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, lotin tili farmatsevtika va tibbiyot tarixida asrlar davomida shakllangan yagona universal ilmiy til bo'lib, bugungi kunda ham retsept yozishda eng ishonchli va barqaror vosita sifatida saqlanib qolmoqda. Qiyosiy tahlillar lotin tilining ingliz va rus tillari bilan solishtirganda dorilar nomi, doza, dori shakllari va qisqartmalarda yagona, o'zgarmas va global talqin imkonini berishini ko'rsatdi. Xalqaro nomlash tizimi (INN) ning lotin-yunon morfologiyasiga asoslanganligi farmatsevtik terminologiyaning barcha mamlakatlarda bir xil tushunilishini ta'minlaydi. Shuningdek, retseptlarning tarkibiy bo'limlari (inscriptio, praescriptio, subscriptio, signatura) bo'yicha o'rganishlar lotin tilidagi sintaktik qoliqlar va qisqartmalar farmatsevtik jarayonlarda aniqlik, standartlik va mantiqiy izchillikni yaratishini tasdiqladi.

Xulosa qilib aytganda, lotin tilini chuqur o'rganish farmatsevtlar uchun kasbiy kompetensiyani oshirish, retseptlarni to'g'ri tushunish va xalqaro farmatsevtik amaliyotni muvofiqlashtirishda muhim omil hisoblanadi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, lotin tilining farmatsevtik retseptlashtirishdagi ahamiyati faqat tarixiy meros sifatida emas, balki zamonaviy tibbiyot va farmatsevtika amaliyotida ham barqaror va global standart sifatida saqlanib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Musurmonov.J.F & Sayfullayeva.L.S.,. (2025). FARMATSEVTIK ATAMASHUNOSLIK. Toshkent: TDTU
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15289181>
2. L.S. Sayfullayeva [CHET TILLARI, LOTIN TILI VA TERMINOLOGIYA ASOSLARINI O 'QITISHNING DOLZARB MUAMMOLARI](#)
3. L.S. Sayfullayeva [Lotin tilini o 'qitish jarayonida axborot texnologiyalarining o 'rni](#)
4. Musurmonov.J.F(2024).Lotin tilining zamonaviy tibbiy yozuvdagi roli va uning xalqaro standartlashuvdagi ahamiyati. Toshkent: TDTU
<https://universalconference.us/universalconference/index.php/icmse/article/view/4518>
5. International Nonproprietary Names (INN) Programme. WHO Technical Report Series.

6. F. Castiglioni. *Latin Language in Medical Terminology*. Oxford University Press, 2017.
7. G. M. Anderson. *Pharmaceutical Latin: Language of Global Medicine*. Cambridge Scholars Publishing, 2019
8. <https://lajoe.org/index.php/LAJoE/article/view/125>
9. <https://universalconference.us/universalconference/index.php/icmse/article/view/4518>
10. <https://universalconference.us/universalconference/index.php/icms/article/view/4230>